

EEN BOEIENDE BUITENWERELD

Joris Voorhoeve

Het is lekker rustig om met je rug naar de wereld te staan, niet naar buiten te kijken en thuis te blijven. Maar niet erg opwindend. De buitenwereld is volop in beweging, barst van de uitdagingen en interessante vraagstukken. Belangrijker nog: wie de buitenwereld niet goed volgt, wordt spoedig overvallen door snelle ontwikkelingen die veiligheid en welzijn aantasten.

We leven in concentrische cirkels: Den Haag en omgeving, Nederland, de Europese Unie van 28 landen, de NAVO (ook 28), de mondiale VN (193 leden) en vele andere organisaties. In Nederland verdienen we ons brood vooral door wereldwijde handel en commerciële dienstverlening. In andere landen wordt evenzeer internationaal geleefd, in de cultuur, economie, het onderwijs, en ga maar door. Het is dus niet zo slim om met je rug naar de buitenwereld te gaan staan. Achter de dijken is niet veel te zien. Wie er bovenop staat geniet van een fascinerend schouwspel.

Toen ik in 1962 als jonge hbo student het onderwerp Westerse landbouw koos, werd het me snel duidelijk dat vraagstukken van overproductie in Europa niet zo opwindend waren. Veel interessanter leek me de honger en armoede in niet-Westerse landen. Ik veranderde mijn studieveld naar de Tropen en Subtropen, en vond al gauw uit dat het produceren van meer voedsel in deze landen de honger niet echt oploste. De armen kunnen het immers gewoon niet betalen en staan machteloos in hun maatschappij. Ik werkte een half jaar in Indonesië om de rijstbouw te bestuderen en kwam terug met de overtuiging dat de sleutel in handen van de politiek en het bestuur lag. Dus ging ik naast de studie tot landbouwingenieur in Wageningen ook Politieke Wetenschap in Leiden volgen. Na korte tijd op het Ministerie van Landbouw te hebben gewerkt, toog ik met een kleine beurs naar de

VS om me verder in de leer van de internationale betrekkingen te bekwamen aan de Johns Hopkins universiteit.

Ik ging werken bij de Wereldbank, maakte projectreizen in Pakistan en de Filippijnen, en vestigde me daarna in Nederland als beleidsanalist van internationale vraagstukken. De ene uitdaging volgde op de andere: lid van de Tweede Kamer, fractievoorzitter van de VVD (die ik inmiddels heb ingeruild voor D66), het ministerie van Defensie, de Raad van State, en daarna mijn hartenwens om me helemaal aan onderzoek en onderwijs van internationale zaken te kunnen wijden. De Haagse Hogeschool bood me in 2010 het Lectoraat Internationale Vrede, Recht en Veiligheid aan. Aan de Universiteit Wageningen had ik al sinds 1979 als deeltijdhoogleraar gewerkt en aan de Universiteit van Leiden vanaf 1990. Nu dus voltijds als een vis in de vijver van onderwijs en onderzoek.

Hoewel ik nu 68 jaar ben, blijft de buitenwereld me mateloos boeien. Ik weet eigenlijk van geen ophouden en hoop mijn studenten en medewerkers een beetje te infecteren met de belangstelling voor mijn vak: de leer van de internationale organisaties. Wat is nou interessanter dan vragen als: hoe kunnen oorlogen worden beëindigd en voorkomen? Hoe kan honger worden opgeheven? Hoe kunnen de zeer armen hun recht op een fatsoenlijk bestaan halen, en mensenrechten voor ieder worden gerealiseerd? Hoe kunnen natuur en milieu worden hersteld en rampen door klimaatopwarming worden afgewend? Het is moeilijk te begrijpen dat sommige mensen die vragen negeren. Natuurlijk, de antwoorden zijn niet eenvoudig en de bestuurlijke veranderingen die nodig zijn, lijken overweldigend moeilijk.

Toch is dat niet zo. Er zijn immers gelukkige landen, zoals Nederland, waarin het leven voor velen erg goed is: veilig, vredig, met een hoge kans op een gezond en welvarend bestaan voor mannen tot ongeveer 85 jaar en vrouwen nog een paar jaar langer (het sterke geslacht). Het is gewoon zinvol en boeiend om dat soort welzijn ook naar anderen buiten Nederland te verbreiden. Daar zijn natuurlijk grote inspanningen van vele landen voor nodig, maar in principe kan het allemaal.

Wie denkt dat de wereld te vol is, overbevolkt, dat de grondstoffen opraken en we allemaal naar de verdoemenis gaan, vergist zich. Er is ruimte genoeg in de wereld. Er zijn nog grote nauwelijks bevolkte gebieden. We gebruiken die ruimtes nog niet. Er is energie genoeg in de wereld. De zon straalt in 6 uur evenveel energie op de aarde als wij mensen met 7 miljard personen per jaar gebruiken. Er is dus geen energiegebrek: het ontbreekt ons aan slimmere opvang en benutting

van die gigantische centrale in ons zonnestelsel: de zon! Dat geldt ook voor het watergebrek in de wereld. Twee miljard mensen hebben geen zuiver en gezond drinkwater. En te weinig irrigatiewater. Welnu: driekwart van de aarde bestaat uit zeewater. Als we op een slimme en goedkope manier het zout uit zeewater halen, is er water en voedsel genoeg voor iedereen.

En metalen en mineralen dan? Raken die niet op? Nee, er zijn nog grote gebieden in de wereld die niet goed zijn geëxploreerd. Bovendien zit er nog veel in de diepzeebodem, die met nieuwe technieken kan worden benut, op een milieuverantwoorde wijze. Op vele terreinen zijn nieuwe oplossingen te ontwerpen die het leven in de 21^{ste} eeuw en daarna een stuk aangenamer kunnen maken. De kunst is natuur en milieu daarbij te sparen, de biodiversiteit van onze mooie planeet te beschermen, en vooral het geweld tussen mensen, volken en staten te voorkomen.

De wereld van nu en de voorzienbare toekomst wordt beheerst door tegengestelde krachten: integratie en fragmentatie. **Integratie** is het gevolg van de mondialiserende werking van communicatiemiddelen en handel. Samenlevingen vinden het steeds noodzakelijker hun beleid op elkaar af te stemmen en overeenkomsten aan te gaan om doeleinden gezamenlijk na te streven. Dit is een functionele kracht die de groei en bevoegdheden van internationale organisaties stimuleert. Alom verneemt men een roep om “global governance”, wat betekent dat er bestuurlijke en juridische integratie wordt gewenst.

Daartegenover staat de kracht van **fragmentatie**. Mensen die vrezen hun identiteit te moeten aanpassen en hun leven en welzijn bedreigd achten door de economische en politieke “globalisering”, zoeken veiligheid in nieuwe vormen van nationalisme, regionale afsplitsing, “independentisme”, separatisme, tribalisme en het benadrukken van godsdienstige en culturele verschillen, of zelfs racisme. Deze verschijnselen doen zich zowel in oude en nieuwe landen voor als in rijke en arme, Noordelijke en Zuidelijke. Nederland is geen uitzondering.

Integratie uniformeert, verenigt en vergroot. Fragmentatie confronteert, verdeelt en verkleint.

Deze krachten van integratie en fragmentatie moeten door onderzoek beter inzichtelijk worden gemaakt. Globalisering en integratie worden aangejaagd door de 24-uurs wereldeconomie, en fragmentatie door vrees voor snelle veranderingen en vreemdelingenhaat. Het onderzoek en onderwijs dat het lectoraat Internationale Vrede, Recht

en Veiligheid bevordert, dient gericht te zijn op realisering van goed bestuur dat basisrechten van mensen helpt waar te maken, zowel vrijheidsrechten als basisvoorzieningen. Uitgangspunt is de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Ik ben in de loop van mijn leven in ruim 50 landen geweest en heb gezien hoe goed maar ook hoe erbarmelijk slecht mensen elkaars leven kunnen maken. Het is toch het leukst om aan de goede kant van de streep te staan en aan vooruitgang te werken. Wie geen deel is van een oplossing, is zelf deel van een probleem. Er is meer dan voorheen in de wereld te doen. Dat is het mooie van onze tijd.

In het lectoraat werkt de kenniskring van Saskia Rademaker, Rosa Groen, Jolanda van der Vliet, Damon Hassanpur Golritz en nog vele anderen samen met studenten en stagiairs van de Sen Stichting voor Onderzoek en Onderwijs inzake Internationale Samenwerking aan een overzicht van al deze nieuwe mogelijkheden. De wereld barst van de uitdagingen voor beter bestuur.

De Haagse Hogeschool leidt niet alleen mensen op voor een hoger beroepsdiploma, maar vooral voor wereldburgerschap, wat de kern is van evenwichtig streven naar welzijn voor ieder, in een geleidelijk proces van mondialisering dat discriminatie en vrees helpt overwinnen. ■